

MALİ BÜLTEN

AİLE ŞİRKETLERİNDE CARİ HESAP SORUNLARI, ÖRTÜLÜ SERMAYE VE ÖRTÜLÜ KAZANÇ

Sayı: 2005/24

Tarih: 28 / 08 / 2005

Değerli Müşterimiz,

Bültenimizin konusunu aile şirketlerinin birbirleri ile olan sıkı ilişkilerinden dolayı ortaya çıkabilecek örtülü sermaye, örtülü kazanç, cari hesap ve kasa fazlası problemleridir.

ÖRTÜLÜ SERMAYE NEDİR?

Kurumlar Vergisi Yasası'nın 16. maddesinde yapılan tanımlamadan anlaşılacağı üzere "Kurumların aralarında vasıtalı, vasıtasız bir şirket münasebeti veya devamlı ve sıkı bir iktisadi münasebet bulunan gerçek ve tüzel kişilerden yaptıkları istikrazlar, teşebbüste devamlı olarak kullanılır ve bu istikrazlarla kurumun özsermayesi arasındaki nisbet, emsali kurumlarinkine nazaran bariz bir fazlalık gösterirse mezkur istikrazlar örtülü sermaye sayılır."

Yasal tanımlamadan da anlaşılacağı üzere herşeyden önce kurum tarafından yapılan borçlanmanın "sermaye"nin yerine ikame edilmiş olması halinde örtülü sermayenin varlığından bahis edilebilir. Bir başka anlatımla "...ortak ve sahiplerinden (veya kanunda belirtilen ilişkiler içinde bulunan diğer gerçek ve tüzel kişilerden) alınan borç, örtülü yoldan konmuş bir sermaye karakteri kazandığı anda" söz konusu borçlanma önem kazanmaktadır.

Örtülü sermayenin varlığı açısından aşağıdaki özellikler önem arz etmektedir.

- Borç ve alacak ilişkisi olan kurumların arasında dolaylı veya dolaysız bir şirket ilişkisi olacaktır.
- Borçlanmanın gerçek veya tüzel kişilerden yapılmasındaki neden mevcut sıkı bir iktisadi ilişkiden kaynaklanmış olacaktır.
- Yapılan borçlanma ile kurum özsermayesi arasındaki oran benzer kurumlara nazaran bariz bir fazlalık gösterecektir.
- Söz konusu borç kurum tarafından devamlı kullanılır olacaktır.

Örtülü sermayenin oluşumundaki temel amaç söz konusu sermayeyi sağlayanların, daha açıkçası örtülü sermaye sahiplerinin farklı gelir (kazanç) sağlama beklentileridir.

Örtülü sermayeden yararlanma mekanizması çeşitli şekillerde oluşabilir. Temel avantaj şu şekilde ortaya çıkar. Bir şirketler grubunda (ana şirket bir ülkede şube ya da diğer grup şirketi diğerlerinde) şubenin kârları ana şirkete faiz biçiminde aktarırsa, faiz ödemeleri şube açısından vergi matrahından indirilebilir olduğundan, kâr transferi biçimindeki aktarmadan daha

avantajlıdır. (Kızılot Şükrü "Türk Vergi Hukukunda Örtülü Kazanç ve Örtülü Sermaye" Yaklaşım Yayınları 2002. Ankara Sf:105)

Kurumlar Vergisi Yasası'nın 15/1. maddesi uyarınca özsermaye, 15/2. maddesi uyarınca da örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler kurum kazancının tespitinde kanunen kabul edilmeyen giderdir.

Gerçekte, özsermaye yürütülecek faizlerin matrahtan indirilemeyeceği esası, örtülü sermaye faizi ile tamamlanmadıkça, kurum ortak ve sahiplerinin, sermaye payı olarak koymaları gereken meblağı borç olarak verip, bu kaynağın değerlendirilmesi ile kurum bünyesinde doğacak kârdan, kurumlar vergisi ödenmeksizin, faiz adı ile pay almaları imkanı doğmuş olur. (Özbalcı Yılmaz "Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları" Oluş Yayıncılık, Ocak 2001 Sf:427)

"Aynı holdinge bağlı bir bankadan özsermayeye oranla çok yüksek oranda kredi alınması ve yüksek tutarlarda faiz ödenmesi ve kredilerin aynı gruba dahil bir firmanın hisse senetlerinin alımında kullanılarak ve bu hisse senetlerinin yine aynı gruba dahil bir firmaya daha düşük bedelle satılarak zarar edilmesi ve sermaye ile orantılı olmayan bir şekilde borçlanılmasını örtülü sermaye niteliğinde olduğu kabul edilir." Danıştay 4. Daire, E.No:1999/5731, K.No:2000/2013)

ÖRTÜLÜ KAZANÇ NEDİR?

Aşağıdaki hallerde, kazanç tamamen veya kısmen örtülü olarak dağıtılmış sayılır

1. Şirket kendi ortakları, ortaklarının ilgili bulunduğu gerçek ve tüzel kişiler, idaresi, murakabesi veya sermayesi bakımlarından vasıtalı vasıtasız olarak bağlı bulunduğu veya nüfuzu altında bulundurduğu gerçek ve tüzel kişiler ile olan münasebetlerinde emsaline göre göze çaracak derecede yüksek veya düşük fiyat veya bedeller üzerinden yahut bedelsiz olarak alım, satım, imalat, inşaat muamelelerinde ve hizmet ilişkilerinde bulunursa;
2. Şirket, 1 numaralı fıkrada yazılı kimselerle olan münasebetlerinde emsaline göre göze çaracak derecede yüksek veya düşük bedeller üzerinden kiralama veya kiraya verme muamelelerinde bulunursa;
3. Şirket 1 numaralı fıkrada yazılı kimselerle olan münasebetlerinde emsaline göre göze çaracak derecede yüksek veya düşük faiz ve komisyonlarla ödünç para alır veya verir;
4. Şirket, ortaklarından veya bunların eşleri ile usul ve furuundan ve 3. dereceye kadar (dahil) kan ve sıhrî hısımlarından şirketin idare meclisi başkan veya üyesi, müdürü veya yüksek memuru durumunda bulunanlara emsaline göre göze çaracak derecede yüksek aylık, ikramiye, ücret verir veya benzeri ödemelerde bulunursa.

Örtülü kazanç, kurumsal bakımdan, kurumun iktisadi ve ticari faaliyetinden hasıl olmuş, fakat kurumlar vergisi ödenmeden, ilgili gerçek ve tüzel kişilere devredilmiş kârlardır. Kurumlar Vergisi Yasası'nın 17. maddesinde hükme bağlandığı üzere; şirketin kendi ortakları, ortakların ilgili bulunduğu gerçek ve tüzel kişiler, idaresi, denetim ve sermayesi bakımından vasıtalı veya vasıtasız olarak bağlı bulunduğu veya nüfuzu altında bulundurduğu gerçek ve tüzel kişilerle olan ilişkilerinde emsaline göre göze çaracak derecede;

Yüksek veya düşük fiyat ve bedeller üzerinden yahut bedelsiz olarak, alım, satım, imalat, inşaat işlemlerinde ve hizmet ilişkilerinde bulunması,

Yüksek veya düşük bedeller üzerinden kiralama veya kiraya verme işlemi yapması,

Yüksek veya düşük faiz ve komisyonlarla ödünç para alması veya vermesi veya şirket ortaklarından veya bunların eşleri ile usul ve furuundan ve üçüncü dereceye kadar (bu derece dahil) karı ve sihri (evlilikten doğan) akrabalarından şirketin yönetim kurulu başkanı veya üyesi, müdürü veya yüksek memuru durumunda bulunanlara emsaline göre göze çaracak derecede yüksek aylık, ikramiye, ücret vermesi veya benzeri ödemelerde bulunması hallerinde kazancın kısmen veya tamamen örtülü olarak dağıtılmış olduğu kabul edilmiştir.

Yasal düzenleme gereği olarak örtülü olarak dağıtılan kazançlar hasıllattan indirilemez. Bu bağlamda örtülü kazanç dağıtımı yalnızca sermaye şirketleri için söz konusudur.

Tüzel kişi durumunda olan ortakların "ilgili bulunduğu" gerçek kişiler, tüzel kişinin ortaklarını, bunların yakınlarını ve yöneticileri ile gerçek kişinin kardeşi veya çocuklarına sağladığı menfaatler de örtülü kazanç dağıtımı olarak kabul edilir.

Örtülü kazanç dağıtımının varlığından bahis edilirken ortağın ilgili olduğu gerçek ve tüzel kişilere sağlanan menfaatin ortağın kendisine mal edilmesi için, mamelekine mutlaka aktif bir kıymet girmesi veya kendisine gelir sağlaması söz konusu olmayabilir.

Gerçekte örtülü kazanç dağıtımı, şirket bünyesinde oluşan veya oluşması gereken kazancın, değişik işlemlerle şirket ortaklarına veyahut da yasa maddesinde belirtilmiş bulunanlara aktarılması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda da yükümlünün böyle bir olguyu organize etmesinde en azından amaca yönelik bir düşünce vardır. Dolayısıyla böyle bir durumda varlığı yetkili elemanlarca incelenerek belirlenebilir. Örtülü kazanç dağıtımının gerçekleştiği tarih ise bu bağlamda ayrı bir önem arz etmektedir.

AİLE İŞLETMELERİNDE CARİ HESAP SORUNLARI

Aile işletmelerinde muhasebe sorunlarının başında cari hesap konusu gelmektedir. Çünkü aile işletmeleri yöneticileri muhasebenin temel kavramlarından kişilik kavramına aykırı davranabilmektedir. Muhasebenin kişilik kavramı, işletme ile işletme sahipleri ve ortaklarının ayrı birer kişilik olduğunu vurgulayan önemli bir kavramdır. Fakat birçok aile işletmesinde bu durum gözardı edilerek ortaklar, işletme kasasını şahsi işlemler için kullanmakta ve daha sonra da hem finansal tabloların yanlış hazırlanmasına hem de vergisel yükümlülüklerin yanlış hesaplanmasına kadar giden bir çok soruna sebep olmaktadır.

Cari hesap sorunlarına yol açan önemli nedenlerden birisi grup şirketlerinin birbirlerine kaynak kullandırması ve grup şirketlerinin hepsinin tek şirket gibi görülmesidir.

Aile şirketleri faaliyetleri gereği grup şirketlerine düzenlenen fatura karşılıklarını zamanında tahsil edememekte veya bünyesinde bulunan nakdi (kaynağı) ortağı olan şirkete kullandırmaktadır. Şirketin tüzel kişiliğine uygun olarak bu tür finansman kayıplarına izin vermemesi gerekmektedir. Bu durumun Kurumlar Vergisi Kanununun md.17/3'de bahsi geçen örtülü kazanç durumu ile ilişkilendirilmemesi için alacakların bir an önce tahsil edilmesi veya borçlarına mahsup edilmesi aksi halde vade farkı faturası düzenlenmesi gerekmektedir. **Örtülü sermaye üzerinden faiz yürütülemez ödenen faiz kanuni gider sayılamaz.**

Aile işletmelerinde grup şirketlerinin ve ortakların birbirlerine kestiği kira bedellerinin emsal kira bedelinden düşük olması durumunda K.V.K 17.maddesinde örtülü kazançla ilgili aşağıdaki hususlar ortaya çıkmaktadır.

1) Şirket kendi ortakları, ortaklarının ilgili bulunduğu gerçek ve tüzel kişiler, idaresi, murakabesi veya sermayesi bakımlarından vasıtalı vasıtasız olarak bağlı bulunduğu veya nüfuzu altında bulundurduğu gerçek ve tüzel kişiler ile olan münasebetlerinde emsaline göre göze çarparak derecede yüksek veya düşük fiyat ve bedeller üzerinden yahut bedelsiz olarak alım, satım, imalat, inşaat muamelelerinde ve hizmet ilişkilerinde bulunursa,

2) Şirket, yukarıdaki maddede yazılı kimselerle olan münasebetlerinde emsaline göre göze çarparak derecede yüksek ve düşük bedeller üzerinden kiralama veya kiraya verme muamelelerinde bulunursa," örtülü kazanç olacağı şeklindedir.

Ayrıca emsal kira bedeli de GVK 73. Maddesinde "kiraya verilen mal ve hakların kira bedelleri emsal kira bedelinden düşük olamaz." şeklinde belirtilmiştir.

Yararlı olması dileğiyle saygılarımı sunarım.

Murat KÖSEOĞLU
Serbest Muhasebeci
Mali Müşavir

